



# SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI  
KINDRALSTAABI WALITSUSE WÄLJAANNE.

Üksiknumbrer 10 mk.

Ilmub kaks korda  
kuus ühes kuu-  
lisaga.

№ 6.

Teisipäeval, 4. aprillil 1922.

IV aastakäik.

S I S U: Lebedew: Sõjawäe süsteemi küsimus. Lisa „Sõjawäe süsteemi küsimuse“ juurde. — N. Reek: Mõni sõna sõjawäelisele sportist. — J. Sardo: Washingtoni desarmeerimise konverentsi tagajärgedest. — M.: Nõukogude Wenemaa sõjawäe reorganiseerimisest. — Kindral de Lacroix: Mõtted ratsawäe üle. — G. L.: Veel meriwäelaste õpetamisest.

## Sõjawäe süsteemi küsimus.

(Kokkuseadnud Kindralstaabi kindr.-m. Lebedew  
ja täiendanud Kindralstaabi polkownik Reek).

Pärast iga sõda ehk murrangut rahwaste poliitilises elus küsimus mitmesugustest sõjawäe süsteemidest ei kao parlamentlistest waelustest, erakondade programmidest, üldisest ja sõjalisest ajakirjandusest.

Praegusel ajal on kolm eritüübilist sõjawäe organisatsiooni, mis tulewad ette mitmesugustes, ühesugusel tsiwilisatsiooni astmel seiswates riikides:

1) sõjawägi, mis koos seisab ainult elukutse- listest sõjawäelastest — alaline palgatud sõjawägi (Saksamaa, Austria);

2) sõjawägi, ka alaline, kuid moodustatud kodanikest, kes mõneks aastaks sunduslikku teenistusse wõetud; sõja puhul suurendatakse seda sõjawäge, kutsudes tegewasse teenistusse kodanikke, kes waremalt lipu all välja õpetatud. See on kaadri-sõjawägi (Inglismaa, Prantsusmaa, Poola, Rootsi);

3) miilits, mille iseloom on selles, et ta on ainult ajutiselt olemas, kas sõja korral ehk õppuste pidamiseks (Schweits, Portugal, Kanaada, Norra, Uus Meremaa, Austraalia, organisatsiooni kirjeldus waata lisas).

Olenewalt mitmesugustest waadetest, laieneb miilitsa mõiste. Schweitsis lisatakse sellele põhi- definitsioonile juurde printsiip „kodanikkude üldsunduslik teenistus“, Ameerikas — wabatahtlikkus.

Alalise sõjawäe wastu tuuakse ette wäide, et niisugune sõjawägi, nõudes riigilt suuri kulusid ja eemaldades osa elanikke produktiivsest tööst, \*) samal ajal sõja lahtipuhkemise korral ei anna ta wõimalust ärakasutada sõja materjalinna kogu rahwa mehi, kes sõjariista jaksawad kanda, sest sõjawäe kaadrit ei saa rahu ajal kunagi arendada niisuguse täiuseni. Sellest tehakse järeldus, et alalise sõjawäe olemasolu, mitte saawutades oma eesmärki, ei ole õigustatud tarwikkusega. See wäide aga on täies ulatuses ümberlükatud ilmasõja kogemusega, eriti Prantsusmaa eeskujuga.

Wastandina sellele waidawad miilitsa sõjawäe kaitsjad miilitsa järgmisi paremusi.

1) Miilitsawäe ülalpidamine rahu ajal maksab vähem, sest wäljaminekud piirduwad materjallide muretsemisega ja alalhoidmisega, piiratud

\*) Enne ilmasõda oli alaliselt lipu all: Wenemaal 1.320.000 meest, Saksamaal — 600.000, Prantsusmaal — 555.000, Austria-Ungaris — 365.000. Wäga raske on enam-wähem täpikäiselt wäljaarwata, kui suur on iga-aastane kaotus rahwamajandusele selle tõttu, et nii suur hulk töötajaid saab kõrwale kistud majanduslistest produktiivsetest tööddest. See kaotus tegi välja: Wenemaal 800 miljoni rubla aastas, Prantsusmaal ja Saksamaal 700 miljoni ja Austria-Ungaris — 300 miljoni aastas.

arwu kaadri (instruktorite) pidamisega \*) ja perioodiliste kogumistega õppustele.

2) Miilitsawäelased kistakse eemale omast rahulikust tööst ainult nende õppuste ajal. \*\*)

3) Miilitsawäe suurus ei ole piiratud teatud kaadri olemasoluga ja teda võib moodustada kõigist kodanikest, kes suudavad sõjariistu kanda.

Niisugused on, nõnda ütelda, miilitsa puht materjaalsed (rahalsed) kasud, võrreldes alalise sõjawäega. Waimlistena paremustena miilitsa austajad toovad ette:

1) Miilitsa süsteemi juures ei ole mõeldavad agressiivsed sõjad, sest miilits on loomulikult määratud kodukolde kaitseks;

2) wiimane asjaolu awaldab hääd mõju selle poolest, et miilitsionärid on alati täidetud kõrgest patriotismist ja waimustusest;

3) lõpuks, miilitsa kaitseks toovad parteid ette, olgugi peidetud ja maskeeritud kujul, selle wäite, et alalised sõjawäed on igasuguse walitsuse käes omawoli ja surwe abinõuks rahwa ja tema wabaduse wastu.

Kõigi nende wäidete hulgas on wastuwaidlematud ainult kaks esimest, s. o. et miilitsa ülalpidamine on odavam kui alalise sõjawäe pidamine (aga ka see on küsitaw weel) ja peaaegu ei nõua rahwa kõrwalekiskumist rahulikust tööst. Tõesti, kui wõtta igaaastaste sõjawäe kulude protsentuaalne suhe üldisele eelarwele, siis selgub, et 1912. aasta sõjawäe eelarwe oli: Saksa maal 48%, Prantsusmaal — 29,8%, Wenemaal 24% ja Austria-Ungaris — 12,3% kogu eelarwest igas nimetatud riigis. Sellest selgub, et kolmes esimeses riigis, nimetatud riikide hulgas, oli waja tugewasti pingutada rahwa maksujõudu alalise sõjawäe ülalpidamiseks. Kuid ka Schweits, kellel rahu ajal ei ole ainustki sõdurit, kulutab iga aasta üldisest riigi eelarwest 25,7% sõjalisteks tarweteks. Pool sellest läheb instruktorite ülalpidamiseks ja õppustele kogutud miilitsionäride õpetamiseks. Kui aga wäljarehkendada sõjawäe wäljaminek, mis igal elanikul kogu rahwa hulgas maksta tuleb, siis selgub, et miilitsa ülalpidamine läheb sama kalliks kui alalise sõjawäe pidamine. Schweitsis oli 1912. aastal keskmine

\*) Miilitsawäe kõige tüübilisemaks näituseks on Schweitsi miilits, mis sõjaaegse koosseisu järele peab omama 227.000 meest, rahu ajal aga hoitakse koos ainult instruktorite korpus (ohwitserid ja alamohwitserid), üldse 218 meest.

\*\*) Näituseks Schweitsis, kodanikud, seistes 28 aastat sõjawäe teenistuse kohuste all, kutsutakse selle aja jooksul ainult 173 päewaks õppustele, kordamise ja kontroll-kogumistele.

aastane wäljaminek iga hinge pääle 4 rubla 21 kop., Wenemaal — 4 rubla. Austria-Ungaris — 4 rubla 60 kop., Saksamaal — 10 rbl. ja Prantsusmaal 11 rbl. 84 kop.

Kuid sõjawäe wäljaminekute absoluutne suurus, olles wäga täpikäalne arwudes, ei ole oluliselt täielik, sest siin ei ole sissewõetud korrektiivi nende sissetulekute kohta, mis rahwas saab sõjawäelt, nagu: wabrikute ja tehaste töö sõjawäele, toiduainete ja hobusemoona müümine, korterite andmine sõjawäele j. n. e. Teisest küljest, ei saa hinnata ja konkreetset wäljendada nende saawutuste wäärtust, mis riik on teinud sõjawäe abil.

Kui nimetatud korrektiivi saaks täpikälselt wäljarehkendada, siis ei oleks kahtlust, et wõimata kõnelda sõjawäe kulude raskusest ja mitteproduktiivsusest (Prantsusmaa seisukord, kui ta oleks ilmasõja kaotanud).

Kuid ilma selletagi sõjariistus jõu ülalpidamise kulu pääle ei saa waadata teisiti kui kinnituskulu pääle, mida riik maksab oma julgeoleku ja rahuliku arenemise hääks. On selge, et see kinnituskulu ei tohi üle teatud piiri tõusta, muidu oleks ta häwitaw, kuid samuti on ka wäljaspool kahtlust see, et ilma selle maksuta ehk madala maksu juures kinnitus ei ole wõimalik ehk ei täida oma otstarwet.

Niisuguseks ilma reaalse wäärtuseta ja oma eesmärgi mitte saawutawaks kinnituseks oleks suuremale osale riikidest miilitsawägi, alalise sõjawäe asemel. Miilits juba oma olemuse poolest ei wõi olla riigi toeks, sest ta ei paku, nagu sõdade ajalugu näitab, mingit jõu ustawuse ja tegewuseks walmisoleku garantiid. (Waata Gambetta pingutusi päästa Prantsusmaad 1871. a.).

Mitte asjata ei ütelnud Washington, kes oli Põhja-Ameerika Ühisriikide tähtsam wabaduswõitleja ja wastahakanud asumaade sõjawägede ülemjuhataja ja kes arusaadawalt hästi tundis miilitsawäe omadusi, et „loota miilitsa pääle on sama kui toetada end muratud kepile“.

Wenemaal pärast rewolutsiooni, wõitlesid enamlased wäga agarasti miilitsa süsteemi wastuwõtmise kasuks, mida alguses ka hakati ellu wiima. Praegu räägitakse Wenemaal wäga wähe miilitsa süsteemist. Wenemaal on alaline sõjawägi, mida komplekteeritakse üldise wäeteenistuse kohustuse põhjal, 2-aastase teenistuse kestwusega (1.360.000 meest).

Kui suurel arwul me ka miilitsat kokku koguksime, ta on ikka mitte sõjawägi, waid ini-

meste kari, kellel, wõrreldes alalise (regulaar) sõjawäega, puudub: sõja-tehnika tundmine, distsipliin, ühteliitwus ja wastupidawus. Ilma nende omadusteta ei wõi sõtta minna ka kaitsmise eesmärgiga mitte. See on silmanähtawalt selge. Isegi jalgwäes on wõimata mõne kuu jooksul äraõppida laskmist, walwe-teenistust, maastiku kasutamist, fortifikatsiooni ja muid tehnilisi teadmisi, mis on tarwilikud reamehele. Seda raskem on ettevalmistada militsionäärist lühikese aja jooksul ratsawäelast, suurtükiwäelast, sapööri, minööri ja teisi spetsialiste tehniliste wäeliikide tarwis.

Weel raskem on sissekaswatada militsionääridesse distsipliini ja ühteliitwust, see on pika ja kindla töö ja kestwa kaswatuse tagajärg. Samutigi wastupidawus omandetakse ainult rahu-aegse wastawa praktika abil.

Mis aga puutub waimustusse, mis õeldakse olewat enam omame miilitsawäele, siis on waja tähendada, et see on möödaminew asi, mis kergesti äraaurab sõjaraskustes ja mis ei wõi täita teadliku sõjalise distsipliini ja kindla wäljaõppe aset. Prantslastel, näituseks, 1870 — 71 aasta sõja teisel poolel ei olnud muidugi puudus waimustusest, kuid nende miilitsawäed, juhitud osawatest kindralitest, nagu Chanzy, Faidherbe ja Bourbaki, ei jõudnud midagi teha Saksa alalistele sõjawägedele. Lahingutes Orléans'i all tuli see eriti torkawalt päewalgele. Nii X Saksa korpuse, mis Saksa II armee wasakul tiival tegutses ja milles oli 17 jal. bat. ehk 8500 püssi, 10 eskadroni ja 70 kahurit, kallale tungisid 28.XI.1870. a. 75000 prantslast 200 kahuri toetusel, kuid jagu ei saanud.

Lahingus Loigny-Poupry juures 98.000 prantslast, olles arwulises ülekaalus, tungisid Meklenburgi suurhertsogi armeele pääle ja said lüüa. Sakslased kaotasid 4000 meest, aga prantslased — 18.000 meest.

Pääle selle, õpetamata Prantsuse wägedel tuli ühelajal sõdida ja õppida sõjakunsti, nagu see näha on kindral Chanzy instruksioonidest, milles ta sunnitud oli ettekirjutama oma wägedele sõjakunsti aabitsa reegleid. Mitte Prantsuse militsionäärade auks tuleb weel öelda, et nimetatud Chanzy instruksioonides tuletatakse sagadasti meelde, et wõitlewa jalgwäe seljataha jäetagu ratsamehed jooksikute kinnipidamiseks ja riwisse tagasitoomiseks; samutigi anti edasi minister Gambetta palwe, et Prantsusmaa päästmiseks on waja kolm asja: distsipliin, waljud eluwiisid ja surmapõlgus. Chanzy, seda palwet edasiantes oma wäele, lisab juurde, et sõjakohus saab

halastamata olema argpükside ja jooksikute wastu. Järelikult, militsionäärade waimustus ja patriotism ei olnud nii tugew, et oleks läbi saadud ilma seesuguste meeldetuletusteta. Üldse waimustus tõuseb edu puhul ja langeb, kui ebaedu sõjawäge tabab, misjuures alalises sõjawäes wõib asja parandada wisadusega ja püsiwusega, miilitsawäes ei ole aga seda tegurit olemas. 1899. aasta Ingliis-Buuri sõjas esimesed edusammud, mida tegi Lõuna-Aafrika wabariigi talupoegade wägi, sisendasid paljudele mõtte, et miilits wõib olla küllaliseks toeks riigile waenlase sissetungimise wastu, kuid edaspidine wõitluse käik Lõuna-Aafrikas tõi pettumuse sellele arwamisele. Juba üks kuu pärast sõjategewuse algust tuli Joubertil pidada halastamata wõitlust korratus-tega Buuri wäeosades, kes kergesti lahkusid riwist, misjuures taganemine lahingus algas sagedasti mitte juhi käsul, waid iga üksiku mehe äranägemise järele, kui ta leidis, et positsioonil wiibimine kardetawaks hakkab saama. Buuride omawolilised äraminemised olid harilikuks nähtuseks: 1901. aasta lõpul oli omawoliliselt lahkujate arw 15%.

Weel vähem kõlbulikkudena näitasid end miilitsawäed Hispaania-Ameerika sõjas aastal 1898: ühisriigid kutsusid kokku üldse 277.000 militsionääri, kuid *olgugi* et nad peaaegu ei wõtnud osa sõjategewustest, siiski pärast Sant-Jago linna ärawõtmist saadeti nad kiiresti kodumaale tagasi, kuna nad täiesti kõlbmatud olid sõjalisteks tegewusteks ja nad hakkasid haiglasteks jääma, kuid pääpõhjuseks oli nende äärmine demoraliseerumine. See kogemus miilitsawäe kasutamisest sundis P. A. Ühisriike energiliselt asuma pärast 1898. aastat regulaarwäe suuren-damisele.

Mis puutub alalise sw. wastu ettetoodawasse, wäitesse, et ta kaader ei suuda kunagi mahutada endasse kõiki mehi, kes sõjariistu kanda suudawad, kuid miilits wõimaldab seda teha, siis on waja silmaspidada reegel, mis on wäljakujunenud paljude aastasadade kogemusest, nimelt — sõditakse mitte arwuga, waid oskusega; wiimast on aga militsionääridel seda vähem, mida rohkem neid endid on, ja kui on raske wormeerida, wäljaõpetada ja ühteliita wäikseid miilitsa osasid, siis teha seda „kogu maa rahwaga, kes jõuab sõjariista kanda“ — on täiesti wõimata. Niisugused militsionäärid ei ole mitte sõjawägi, waid sõjariistus kari, kes on alati kardetawam oma riiklisele korrale kui waenlasele.

Wiimaks, miilitsaosade wormeerimine kannab alati suuremal ehk wäiksemal määral improwi-

satsiooni iseloomu, misjuures mobilisatsioon nõuab küllaldast aega, nii et organiseerimise mõttes ja sõjakäiguks ja lahinguks walmisoleku mõttes miilitsawäed ja regulaarwäed ei wõi olla teineteisega wõrreldawad. Meie aja sõjapidamise tingimused nõuawad mitte ainult hääd wäljaõpet, waid sõjalist kaswatust, mille aset ei saa täita waimustus ükski ja mida ei suuda anda miilitsa sõjawäe süsteem; eriti on see sõjaline kaswatus tarwis ohwitserkonna jaoks.

Inglise ohwitseride mehisus Buuri sõjas on wastuwaidlemata, seda tõendab juba suur kaotuste arw nende seas, wõrreldes meeskonna omaga. Suuremal osal nendest oli kutseks sporditegewus. Kes on harjunud hädaohule külmawereliselt silma waatama, see täidab ka waenlase ees ausasti oma kohust, siit aga tungini maksku mis maksab wõita ja seda tungi ka meeskonnale üleanda — jääb weel suur samm. Ainult puhtsõduri omaduste abil, mis mitte spordi alus-le, waid kohustustunde pääle rajatud, wõib sellest üle saada. Sõjaliselt tugewa ohwitserkonna edendamiseks on sõjalisel kaswatusel (traditsioonil) ülisuur tähtsus. Sellel pole midagi ühist nõndanimetatud klassiwaimuga. Olgu meelde tuletatud Washingtoni nõudmine, mille järele ohwitseri kohal ainult aumees (*gentleman*) wõis seista, samutigi see waim, mis Põhja-Ameerika konföderatiivi (liidu) wäes setsessiooni sõjas walitses. Ta oli küll riigi oludele wastawalt täiesti wabameelne, kuid seda kõige paremas mõttes, mitte dämagoogiliselt, nagu see Põhjas mitmel korral laialt ilmsile tuli. Jaapani juhtiwa klaasi tubliduse põhjuseks oli pääasjalikult just kindel traditsioon, nagu see wanades Samurai suguharudes elab. Isegi Prantsuse esimene keisririigi armee ei olnud, waatamata wabariigiagsete demokraatliste kalduwuste pääle, weel sidet kaotand „ancien régime“ armeega. Kui wähe, waatamata rewolutsioonilise ja rahwusliku

waimustuse pääle, suutis Gambetta, ohwitseride kaadri puuduse tõttu, wõimulist wäge luua, näitawad prantslaste Loire'i armeed 1870. aastal, mis enam sõjariistuga warustatud rahwahulkade kui korraliku wäe taolised olid.

Ajakirjanduses ettetulewate liberaalsete teadaannete puhul, et alalised sõjawäed on walitsuse kätes ähwarduseks rahwaste wabadusele, waja tähendada, et wabadusest arusaamine on alati mitmesugune ringides, kes püüawad korra juurde, ja ringides, kes unistawad igasuguse korra häwitamisest. Ehitada barrikaade, toimepanna miitinguid raudteel, ärawõtta wõõra warandust ja muud sellesarnast ei wõi, iseenesest mõista, lubada ka miilitsawägedega riikides.

Pääle selle, ilma alaliste, olgugi wäikeste sõjawäeosadeta ei saa riik nii kui nii läbi.

#### K o k k u w ö t e.

Sõjariistus jõudude süsteem oleneb:

I. Rahwuswahelisest olukorrast:

a) neutraliteet (Schweits), b) liidulepingud — Bundesfähigkeit, c) sõjawägede süsteem naabrite juures (Belgia, Kanaada).

II. Maa sisemisest seisukorrast:

a) poliitiline (Austraalia), b) finans-, c) rahwaste elu-olud (Austraalia, Uus Meremaa, Kanaada)

III. Geograafilisest olukorrast:

a) Asend (Austraalia, Uus Meremaa). b) Kuiwõrd kaitstud looduslikult (Norra, Schweits). c) Liikumiswõimalused ja ulatus (Kanaada, Norra).

#### J ä r e l d u s

Üleslugedes kõik need andmed, — niikaua kui Ida-Euroopa poliitiline küsimus pole otsustatud — jääda sõjawäe kaadri süsteemi juurde, ja pärast, olude järele, üleminna segasüsteemile.

## Lisa „Sõjawäe süsteemi küsimuse“ juurde.

Miilitsawäed Portugalis, Norras, Kanaadas, Austraalias, Uuel Meremaal ja Schweitsis.

Portugal. Portugali sõjariistus jõud seisawad koos mobiliseeritud miilitsast.

Temas on kolm kategooriat sõjawäge:

1) alaline sõjawägi, 2) tagawara ja 3) territoriaalsed sõjawäed.

Sõjawäkke wõtmise eluiga — 17 aastat.

Sõjawäe teenistus kestab 17 kuni 45 aastani, s. o. 28 aastat.

Tegelikult wõetakse sõjawäkke 20-aastased.

Teenistuse kestvus: alalises sõjawäes — 10 aastat, tagawaras — 10 aastat. territor, sõjawäes — 8 aastat.

Territoriaalsesse sõjawäkke arwatakse teiste sõjawäeliikide ülejääk.

Nekrutid lähewad läbi 15 — 30-nädalise õpuse kursuse, olenewalt sõjawägede liigist.

Iga aasta kutsutakse kokku kaheks nädaliks õppuse kordamiseks.

Maa on jaotatud 8 ringkonda, ja iga ringkond annab ühe jalgwäe diwiisi täies koosseisus.

Sõjawägede arv rahuajal on 30.000 inimest. Territoriaalses sõjawäes ei ole kaadreid.

Pääle eelpool nimetatud sõjawäe liikide on Portugalis: Wabariigi kaardiwägi (sõjawäe politsei) — 5.000 inimest ja piiriwalwe sõjawäed — 5.200 inimest.

Sõjaajal võib Portugali sõjawäe arv olla viidud kuni 600.000 meheni.

Norra. Norra sõjariistus jõud seisawad koos rahvuslikust miilitsast.

Sõjawäe teenistus on üleüldine ja sunduslik.

Sõjawäkke wõtmise eluiga on kindlaksmääratud 18 aasta pääle, tegelikult aga wõetakse teenistusse 21-aasased.

Sõjawäe teenistus kestab kuni 55 eluaastani s. o. 36 aastat:

Esimese liini sõjawägedes — 12 aastat, Landwehris — 12 aastat, Landsturmis 12 aastat.

Militsionääride esialgne õpetamine sünnib nekrutite koolides, misjuures õppuse kestvus on mitmesugune, olenewalt sõjawäe liigist:

Jalgwäe ja kindluse suurtükiwäele — 48 päewa, mäesuurtükiwäele — 62 päewa, inseneriwägedele — 72 päewa, wälja-suurtükiwäele — 92 päewa, ratsawäele — 102 päewa.

Kursuse lõpetamise järele nekrutikoolides liidetakse militsionäärid teatud sõjawäe osadesse, kus lähewad läbi edaspidise õppuse — 30 päewa.

(Järgneb).

## Mõni sõna sõjawäeliselst spordist.

Pühendan 1. Ratsapolgu minu südamele kallile 2. eskadronile.

Reek.

Wanad roomlased — tugewad ja wäledad sõjamehed — armastasid öelda, et „terwes kehas — terwe waim.“

Äsja lõppenud suure sõja kogemused, selgemalt kui kunagi waremalt, andsid tõenduse sellele wanale põhimõttele, ja ei ole weel langenute emade pisarad kuiwanud, kui kõikides kultuurmaades, mis sõjast osa wõtsid, hakati kõige suurema hooga teostama seda wana põhimõtet just suure sõja kogemuste põhjal. Kehalist arenemist nii rahwa seas kui ka sõjawäes kultiveeritakse kõige suurema tähelepanuga ja hooga, misjuures selle kultiveerimise sihtjoon on omandanud kindla suuna.

Ka Eestis on spordi edendamine ja spordist lugupidamine kaswamas, ja wiimastel spordi wõistlustel suutsid eestlased mitmeski spordi harus hiilgawalle kohtele tõusta. Ka meie sõjawäes on wiimasel ajal spordi edendamise pääle hakatud rõhku panema, ja paljud sõjawäelased on sellel alal saawutanud silmapaistwaid tagajärgi. Kuid meie maa spordil ei ole seda kindlat sihtjoont, mida kultiveeritakse Prantsusmaal ja Saksamaal, kuna aga just meile Prantsusmaa ja

Saksamaa sihtjoon ei ole mitte ainult kasulik, waid otse olemise küsimus. Nimelt Prantsusmaal ja Saksamaal on spordi edendamine sihitud sellele, et wõimalikult tugewamat, wäledamat ning ühes sellega sõjaliselt ettewalmistatud elementi sõjawäe ridadesse ettewalmistada. Prantsusmaal on erilist tähelepanu pöördud rahwa, eriti noorsoo ettewalmistusele sõjawäe teenistuseks. Saksamaal on aga kõige suurem rõhk pandud wäikse sõjawäe wõime tõstmise pääle kõrgema tipuni. Prantsusmaa kindralstaap töötas ja andis wälja 1921. aastal määrused noorsoo ja rahwa ettewalmistuseks tegewusele sõjawäe ridades. Need määrused — *Projet de règlement général d'éducation physique* — on wäljaantud kolmes jaos: esimene jagu käsitab laste spordi harjutusi 4 kuni 13 aastani, teine jagu — 13 kuni 18 aastani ja kolmas jagu — wanemaid kui 18 aastat. Kõik harjutused neis määrustes on kombineeritud nii, et nad haarawad kõiki liigutusi ja wõimeid, mis lõppresultaadis peawad andma wäledaid ja tugewaid sõdureid meieaja lahinguks. Meie spordi harjutused on seni sihitud olnud enamasti rekordide wõitmise pääle iseäralises puht-spordilises olukorras, ja seepärast nende wõistluste tagajärjed ei kujuta selgesti, kuiwõrd on wäljaarenenud niisugune rekordi wõtja sõjawäelises mõttes, kuiwõrd wõtja oma jõudu ja wäledust lahinguwäljal kasutada oskab. Kuna see meil olemise küsimus on — ka meie

sõjawäes on see pahe märgataw. Rekordism peaks ärajääma, ja eeskujuks wõetagu Saksa wäike sõjawägi, misjuures neile, keda huwitab spordi küsimus Saksa sõjawäes, soowitan Saksa ajakirja „Militär-Sport“ (hind 16 Saksa marka ¼ aasta eest; ilmub igal nädalal).

Prantsusmaal ja Saksamaal ollakse kindlasti ja üksmeelselt weendunud, et ideaalne sõdur ühtlasi ka tubli spordimees on, ja ta peabki seda olema, kui ta praeguses lahingus oma elu hoida ja waenlasele palju kahju teha tahab. Mida lühema ajaga ta järkjooksuks määratud maa ära jookseb, seda vähem on wastasel aega teda kirbu pääle wõtta, ning seda enam on wõima-

lusi, et ta puutumatu kohale jõuab. Mida terwemalt ta kohale jõuab, mida korralikumalt tal, kohale jõudes, hingamine ja ergud töötawad, seda kindlamini saab ta lasta. Mida pikemaid rännakuid wäeosa suudab läbiteha nii, et ta wõitluswõimulisena koha'e jõuab, seda enam jõuame meie oma ümberpaigutamistega nurja ajada waenlase plaane. Mida kaugemale ja mida tabawamalt meie käsigranaat lendab, seda julgemad oleme ise waenlase wiskete eest ja seda suuremat kahju teeme waenlasele.

Selle saawutamiseks on tähtsad wõistlused just niisuguses sõjawäelises spordis. Mitte siledal ja kunstlikult tasaseks tehtud pinnal ega ker-



geis spordi särkes ja pükstes, waid ükskõik misugusel maastikul, täies mundris ja rakmetes, padrunid ja moon kaasas ning tihti weel liiwakott kaenlas peab sõdur lahinguwäljal tegutsema. Ta liikumised peawad selle juures nii osawad ja karmed olema, et waenlane teda sel ajal, kui ta omas täies pikkuses tema ees on, tabada ei jõuaks. Päralt jõudes ei pea tal wiimne hing wäljas olema, waid ta peab weel kindlasti ja tabawalt lasta ehk granaati wisata jaksama. Nende nõudmist juures wõib mõnigi rekordimees, kes end alasti ehk kergeis riideis ainult rekordide ülesseadmiseks harjutanud, läbi kukkuda, kuna hästi õppinud sõdur, kes oma tegewuse pääle kui spordi pääle waadanud ja end sellekohaselt harjutanud, wõitjaks jääb.

Seepärast on waja sõjawäes alus panna spordi harjutustele ja spordiwõistlustele, mida niisugustes tingimustes täidetakse, nagu seda sõdur rännakul ja lahingus teeb ja tegema peab.

Kui niisugustes tingimustes suudetakse täita neid nõudmisi, mis praeguse aja lahingutingimused sõdurile liikumiste kiiruses ja wäleduses ette panewad ja kui wõistlemine niisugustes tingimustes wäljapaistwaid, eeskujulikke mehi wälja kaswatab, siis ja ainult siis on sport ka sõjawäelises mõttes meid edasi aidanud, ja sõjawäelastele on just see tähtis.

Meie ratsapolgu tähelepanu juhini „Militär-Sport'is“ rittmeister Schelie-Langensalza sulest ilmunud artikli pääle „Reitsport in der Truppe“

Selles artiklis leiame muuseumisarnase spordi harjutuse, millest pildi toon. Pilt kujutab jalgwäemehi, kes kahe-kolme kaupa wäikseil kelkudel istuwad, kelgud on „fouragier“ kõiega sadula külge kinnitetud. Niisugusel wiisil wõiwad ratsa-patrullid kiiresti toetust wiia eelpostidele ehk teisele kohale löögi andmiseks. Nende kelkudega wõidakse suure kiirusega wiia kuulipildujaid ja padruneid. Arwan, et mul ei ole

waja selle spordi harjutuse tähtsusest meie oludes palju seletada. Tuletan meelde, et meie talwine aeg on pikk aeg, et meie sõjawägi peab wõitma mitte arwuga, waid kiire liikuwusega ja osawa tegutsemisega, osawalt manõwreerides ja kiirelt löökisid andes. Tuletan meelde, missugust tähtsat osa mängiwad meieaja lahingus ka wäiksed jälgwäe osad, kes ratsawäge kiiresti toetada suudawad.

Lõpuks pean weel tähendama, et kui meie tahame odawamalt kuigi wäikset, aga hääd sõ-

jawäge kätte saada, siis peame muuseas kõige suurema hoolsusega arendama noorsoo ja rahwa seas spordi rõõmu, misjuures olgu ta sihitud ettevalmistusele sõjategewuseks. Sõjawäes peab aga õitsema puht-sõjawäeline sport; ja ratsawägi peab sellel alal kõige ees sammuma, sest iga ratsanik peab julguse, jõu, osawuse, wäleduse ja iseseiswa talitamise eeskju olema, eriti aga meie wäikse ratsawäe oma.

N. Reek.

## Washingtoni desarmeerimise konwerentsi tagajärgedest.

6. weebruaril 1922 lõppes Washingtoni desarmeerimise konwerents, millega ühendeti paljudi patsifistilisi lootusi. Mööda minnes mitmest sellel konwerentsil tehtud majanduslisest ja poliitilisest sobimusest, nagu: Hiinamaa suhtes üles seatud põhimõtted, leping Shantung'i kohta, leping Waikse mere saarte kohta — käsitame eriti merejõudude vähendamise ja weealuste paatide ja lämmatawate gaaside sobimust, mis tehtud 5 riigi — Ühisriikide, Britannia, Prantsuse, Itaalia ja Jaapani wahel, ning püüame pilku heita sellesse, kui suured wõiwad olla mainitud sobimuste tõelised tagajärjed, kuipalju need otsused wõiwad mõjutada sõjaliste wõitluswahendite paraliseerimist ja sõja intensiivsust, kui tulewikus peaks sõda lahti puhkema. Et selles asjas järeldust teha, on waja küsimust käsitada printsiipide seisukohalt, mida wiimane suur sõda ning tehnika esile lükanud.

Merejõudude vähendamise lepingu esimeses päätükis artik. 4 on öeldud: kokkuleppind riikide liinilaewade \*) kogu tonnaash ei wõi olla suurem kui: Ühisriikel 525.000 tonni; Britannial 525.000 tonni; Prantsusmaal 175.000 t; Itaalia 175.000 tonni; Jaapanil 315.000 tonni.

Art. 5 allakirjutand riigid lepiwad kokku mitte muretseda ega ehitada endile liinilaewu suurema tüübilisi kui 35000 tonni, ja edasi järgmise artikliga kohustuwad samad riigid liinilaewadele paigutama mitte suuremaid kahureid kui 406 millimeetrilisi. „Lendmasinate laewade“ (porte-aéronef \*\*) tonnaash on tuntawalt wäikse-

\*) Liinilaew — omalt tüübilt erinew lendmasinate laewast (porte-aéronef), suurem kui 10.000 tonni, suur-tükkidega, mille kaliiber suurem kui 203 mm.

\*\*) Porte-aéronef — laew, mis määratud lennuaparaatide kandmiseks. Ta peab olema konstrueeritud nii, et lendmasinad saawad temalt ülestõusta ja temale laskuda („maanduda“).

maks määratud (Ühisriikel 135.000 t.; Britannial 135.000 t.; Prantsusmaal 60.000 t.; Itaalia 60.000 t.; Jaapanil 81.000 t.), misjuures need laewad ei wõi olla suurema tüübilised kui 27.000 t.

Neile laewadele ei tohi paigutada kahureid suurema kaliibrilisi kui 203 mm.; kui kahurid on suuremad kui 152 mm., ei wõi nende arw olla üle 10, wäljaarwatud lendmasinate wastu wõitlewad kahurid ning need, mille kaliiber mitte üle 127 mm. Kui aga, wastupidiselt, neil laewadel ei ole kahureid suuremaid kui 125 mm., siis ei ole nende arw piiratud. Mõlemal juhummisil ei ole ka piiratud lendmasinate wastu wõitlewate ja alla 127 mm. kahurite arw.

Ülaltoodud wäljawõtteid Washingtoni sobimusest silmitsedes ei saa olla tunnustamata, et on otsustatud merijõude vähendada wäga suurel määral (Inglise suurte sõjalaewade tonnaash 1915. a. oli üle 2.300.000, Prantsuse oma üle 551.000, Itaalia — 300.000). Kuid siin esitetud numbrite tähendus omandab hoopis teistsugu ilme, kui neid waadelda meresõja uute printsiipide seisukohalt.

Wene-Jaapani sõda oli mitme uue idee selgitajaks ning uute ettewõtete põhjendajaks, suurem neist on siht, mille see sõda andis laewastiku arenemisele. Kogemuste põhjal, mille andsid maailmale Wene-Jaapani sõja merilahingud, hakati suure innuga ehitama merihiiglasti — dreadnoughte ja üldreadnoughte kui merejõu tähtsamaid kehastajaid. Seesugune oli tolleaegne walitsew, faktide pääl põhjenuw waade. Ilmasõja aegsete merioperatsioonide tulemused sundisid rewideerima seda waadet. Ühes sellega hakkas enam ja enam tähelpanu kõitma jõud-sasti arenew weealune laewastik. Ent septembris 1921. a. Ameerikas sooritetud soomuslae-

wade katse-põhjalaskmised lendmasinate poolt andsid nii üllatawaid tagajärgi, et neid katseid võib lugeda surmaotsuseks dreadnoughtidele. Wiimase asjaolu põhjuseks on wiimaste aastate jooksul saawutatud kohutaw tabamise täpipäälis lendmasinailt wisatud pommidega ning uute pommeide muinasjutulik häwitusjõud.

Lendmasinad, kui nad tulewikus weel täienevad — mille juures kahelda ei wõi — ühenduses weeluste laewadega, kujutawad endast niisuguse jõu, mille wastu ei suuda wõidelda suured lahinglaewad. Tulewases sõjas kujutawad need kaks wõitlusriista—hüdroplaan ja weelune laew — endast kõige tähtsamad tegurid merilahingus.

Tuletades meelde Inglise esitaja seletust Washingtonis weeluste laewade kohta, et merijõudude wahekorda puutuw kokkulepe ei olene weeluste laewade kohta tehtawast otsusest, ja seda fakti, et weeluste laewade ehituseks mingisuguseid tingimisi tehtud ei ole, ega nende arwu äramääratud — selgub ka Washingtoni sobimuse tähtsuse wäike ulatus merijõudude nõrgestamise suhtes. See otsus, tehtud suurte sõjalae wade wähenamiseks, on waid tagant järele tehtud otsus nende merihiiglaste kohta, mis sõjatehnika poolt juba waremalt olid mõistetud kadule. Tolle konwerentsi tähtsus seisab selles, et sääli otsusteti objektiivselt ja arusaamisega, silmas pidades tarwidust wabaneda suurtest kuludest ning rutiinist, mis tulewikus enam osa ei mängi.

Weeluste laewade arwu ja nende sõjariistustuse kohta aga Washingtoni leping mingisuguseid kitsendawaid määrusi ei sisalda, ja nagu kuulda, kawatseb Ameerika weel käesolewal aastal ehitada 120 weelust laewa.

Kõik, mis desarmeerimise konwerentsi lepingus weeluste laewade kohta mainitud, puutub neutraalsete ja mitte sõdiwate riikide elutingimuste kindlustamisse kaubaweo suhtes merd

kaudu. Nii ei wõi weelune laew interneerida neutraal riigi kaubalaewa ilma läbiwaatamata, millist kaupa ta weab. Kaubalaewa atakeerida võib waid sel juhtumisel, kui ta end läbiwaadata ei lase, keeldub seismajäämast ehk sõitmast temale näidatud sihis. Kaubalaewa võib häwitada waid pärast seda, kui meeskonna päästmise eest on hoolitsetud. Nende määruste wastu eksijaid, kui nad ka tegutseksid kõrgema ülemuse käsul, karistetakse nii, nagu oleksid nad toime tulnud piraadilise teoga. Ja see on kõik, mida leping sisaldab weeluste laewade kohta.

Samas lepingus on ka pühendatud kaks lühikest artiklit lämmatawate gaaside küsimusele; põhjendades kogu tsiwiliseeritud ilma üldisele hukkamõistwale arwamisele mürgiste gaaside tarwitamise kohta, awaldetakse otsus tunnustada nende tarwitamise keeldu.

Siin on aga asi selles, et tsiwiliseeritud ilma üldine arwamine, nagu see awaldunud nii enne kui pärast Washingtoni konwerentsi, ei ole kaugetki lämmatawaid gaase sel määral hukkamõistew.

Sellesse küsimusse puutuw lepingu paragraaf ei tundu just wäga kategoorilisena, ja eriti pärast Washingtoni konwerentsi on kuuldawale tulnud palju autoriteetlikke häali, õigustawalt gaaside tarwitamist. Samuti on kuuldud ennustusi, et tulewane sõda saabki tüübiliseks gaasisõjaks. Ei ole kahelda, et lisaks praegu tuntud mürgistele gaasidele, nagu: lämmatawad, ilanahka mõjuwad, aewastust tekitawad, tsiaanwesiniku hapend, „yperit“, kloorise ätüüli sulfuur jne., otsitakse weel uusi, enam tõhusamaid.

Seepärast ei saa wabaneda tundmusest, et desarmeerimise konwerentsi otsus mürgiste gaaside keelu asjas on õhku rippuma jäänud.

Mis aga puutub merijõudude wähendamisse, siis võib sellest eelpool toodud andmete ja harutuse põhjal saawutada kindlama ettekujutuse.

I. Sardo.

## Punawäe reorganiseerimine nõukogude Wenemaal.

Pääle Wene-Poola rahulepingu tegemist ja Krimmi ärawõitmist algas nõukogude Wenemaal punawäe reorganiseerimine, mis käesolewal ajal weel edasi kestab.

Nõukogude riigi walitsuse päätegelaste arwa-

mise järele on punawägi üks kõige tähtsamatest kommunistide poliitika teostamise abinõudest, mis pärast kõige suurema jõupingutusega peab punawäe üldist seisukorda parandama.



### Punawäe reorganiseerimise põhimõtted.

Punawäe reorganiseerimine sünnib järgmiste põhimõtete alusel:

1) Wähendades sõjawäge arwuliselt miinimumini, igapidi suurendada punawäe wõitluswõimet, eriti punawäe tehnilist jõudu.

2) Kogu wabariigi sõjalisest jõust luua ühine punawägi („единую красную армию“) ühise organisatsiooniga, ühiste printsiipide põhjal ja ühetaoliste wäeosade jaotuste ühtlase nimetusega („единство принципов и наименований“); iseäralisi rahwuslisi (Ukraina, Tatari, bashkiiride jne.) wäeosasid moodusdada üldise punawäe organisatsiooni põhimõtete alusel.

3) Rahuaegsed sõjawäe koosseisud peab lähendatama sõjaaegsetele ja nad peawad eneses mahutama kaadreid uute wäeosade formeerimiseks sõja algul.

4) Wabastada reaülemus majandusliste kohuste täitmisest, jättes temale õiguse operatiivses ja kontrolli suhtes korraldada majanduslisi küsimusi oma wäeosades.

5) Suurtükiwäes ja inseneriwäes ühendada erilised riwi ja warustuse walitsused ühisesse asutusse, mis inseneriwäes on teostatud (sõjawäe ringkonna inseneride ülemale alluwad nüüd inseneri-wäeosad riwi ja warustuse suhtes).

6) Kõrgendada, laiendada ja ühtlustada sõjaõpeasutuste tegewust.

7) Tsentraliseerida kogu sõjawäe warustus ühisesse warustusasutusse, mis täide on wiidud igasuguse (pääle toitluse) warustuse kohta; toituswarustus, narkomprod'i nõudmise põhjal, funktsioneerib senni täitsa eraldi üldisest sõjawäe warustusest.

8) Täiendada punawäe poliitiliste asutuste wõrku ja arendada ma'nitud asutuste tegewust kommunismi ideede propageerimises ja kultuurwalgustuse töös.

9) Riigikorra kaitseks ja iseäraliste ülesannete täitmiseks, pääle muu sisekaitse sõjawäe, moodustada territoriaalsüsteemi alusel täitsa ustawaid kubermangu ja maakondade kommunistide wäeosasid.

10) Reorganiseerimist teostada alalise regulaar sõjawäe organisatsiooni põhimõtete alusel.

Kommunistide programmi eesmärgiks on: tulewikus sõjawäe organisatsioonis miilitsasüsteemi pääle üle minna, mille eelastmeks praegu „Wsewobutsh'i“ (üleüldine nõukogude riigi mees-

konna sõjaline õpetus) ja mõned eraldi miilitsa wäeosad on (eraldi miilitsabrigaad Petrogradi sõjawäe ringkonnas).

Ajatingimused, nagu: sise- ja rahwuswaheline seisukord, wahelikord tööliste ja talupoegade wahel, majandusline kriis ja lagunenud transport, — on Wene kommuniste sundinud praegusel ajal punawäe reorganiseerimisel alalise regulaarsõjawäe organisatsiooni põhimõtetest kinni pidama.

Iseäralise intensiivsusega reorganiseeritakse punawäe tehnilist jõudu, eriti lennuka ja soomuswäeosasid; suurt tähelpanu on pöördud ka sõja keemia-asjanduse arenemise pääle.

### Sõjawalitsuse organisatsioon.

Sõjawalitsus on organiseeritud riwijoont mööda: ülemjuhatus, sõjawäe ringkond (front ehk eraldi-armee), armee, korpus (ratsawäes), diwiis ehk eraldi-brigaad, brigaad, polk.

Suuremaks — strateegiliseks üksuseks on diwiis; taktiliseks üksuseks: jalgwäes — rood, ratsawäes — eskadron; administratiiv üksuseks — polk (üksik bataljon).

Kubermangu ja maakonna sõjakomissariaatide piirkonda kuuluvad nüüd ainult: meeskonna, hobuste ja weoriistade arwepidamise ja mobilisatsiooni funktsioonid ning noorte meeste („допризывники“) sõjaline ja spordiline õpetus.

Kõrgemaks sõjawõimuks on sõjarewolutsiooni nõukogu. Selle esimeheks on Trotski. Tema on ilma spetsiaalse sõjawälise hariduseta, kuid tunneb suurt huwi sõjaasjanduse wastu. Trotski on ühtlasi ka sõjakomissariaadi ülemaks („наркомвоен“); tema abiks on Skljanski, endine sõjawäe arst. Mõlemad on juudid. Nimetatud nõukogu liikmeteks on: punawäe ülemjuhataja ja sõjakeskasutuste ülemad.

Sõjarewolutsiooni nõukogu'e allub wabariigi sõjawägede ja punalaewastiku ülemjuhataja, praegu Kamenew, endine kindralstaabi polkownik.

Ülemjuhataja staap on reorganiseeritud; on moodustatud ühine töö- ja talurahwa puna-armee staap („единый штаб рабоче-крестьянской красной армии — штаб Р.К.К.А.“) endistest wälja- („полевой“) ja pää- („главный“) staapidest; staabiülemaks on Lebedew, endine kindralstaabi kindralleitnant.

### Sõjawäe ringkonnad.

Kogu nõukogude Wenemaa on jaotatud järgmistesse ringkondadesse:

a) Kümnesse sõjawäe ringkonda:

1) Petrogradi (Petrogradi, Pihkwa, Nowgorodi, Tsherepowetsi, Olenetsi ja Murmani ku-

bermangud ja Karjala töökommuuna) — staap

- |                              |                  |
|------------------------------|------------------|
| 2) Moskwa töökommuuna, staap | Petrogradis.     |
| 3) Orelli                    | Moskwas.         |
| 4) Wolgääärne                | Orellis.         |
| 5) Uraliääärne               | Samaaras.        |
| 6) Harkowi                   | Permis.          |
| 7) Kiiewi                    | Ekaterinoslawis. |
| 8) Põhja-Kaukas.             | Kiiewis.         |
| 9) Lääne-Siberi              | Rostow, D/p.     |
| 10) Ida-Siberi               | Omskis.          |
|                              | Irkutskis.       |

Märkus: 1) Petrogradi sõjawäe ringkonna ülemaks on Gittis, endine alampolkownik, kommunist; ringkonna staabi ülemaks — Okunew, endine kindralstaabi ohwitser.

2) Harkowi ja Kiiewi ringkondade ülemad alluvad Ukraina sõjawägede ülemjuhatajale (staap Harkowis), praegu Frunse, kes omakord allub punawäe ülemjuhatajale.

3) Lääne- ja Ida-Siberi ringkondade ülemad alluvad punawäe ülemjuhataja abile Siberi vägede jaoks, praegu Shorin, endine kindral-major (staap Omskis).

4) Nõukogude Wenemaa autonoomsetes wabariikides (Ukraina, Tatars, Kirgiisi, Gruusia jne.) on oma kohalikud sõjakomissariaadid, kes alluvad kesk- sõjakomissariaadile Moskwas.

5) Kauge-Ida (Siberi) wabariigi sõjawägede ülemjuhataja allub operatiivses suhtes punawäe ülemjuhatajale.

b) Kahte frondiringkonda:

- |                       |             |
|-----------------------|-------------|
| 1) Lääne front, staap | Smolenskis. |
| 2) Turkestani         | Tashkendis. |

c) Ühte eraldi armee-ringkonda:

Eraldi Kaukasuse armee, staap Tifliis.

Punawäe täiendus.

A. Täiendus juhtidega.

Juhtide koosseisu täiendetakse endiste ohwitseridega ja punaste juhtidega, kes punawäe sõjajõepäetuse on lõpetanud.

Sõjajõepäetuste reorganiseerimise pääle on suurt rõhku pandud; wäljatõõtetud on normaal sõjakooli tüüp, ühine kõikidele wäeliikidele.

Kõik sõjajõepäetused, pääle kõrgemate, on, ühesuguselt kõikidele wäeliikidele, järgmiselt jaotatud:

1) Koolid — 3-aastase kursusega punawäe juhtide („краскомы“) ettewalmistamiseks;

2) juhtide kursused — üheaastased, ja

3) ettewalmistuse kursused, 6-kuulised — rühma-ülemate abiliste ja jaoulemate ettewalmistamiseks.

Pääle nende kooide on olemas kütidiwiisides:

- 1) jaoulemate kool — 4-kuulise kursusega ja
- 2) suurükiwäe alamate instruktore kool — 6-kuulise õpeajaga.

Sõjajõepäetusi täiendetakse:

1) wäeteenistuse suhtes paremate punawäelastega, kes kommunistid ehk nende poolehoidjad ja wastawalt wäeosa komisari poolt atesteeritud, 2) noorte meestega — kommunistidega ehk nende poolehoidjatega.

Punawäelased ehk noored mehed — mitte-kommunistid wõiwad sõjajõepäetusse astuda ainult teatud kommunistide wastutul.

Kursustele astumiseks nõutakse minimaalset eelharidust: kirjaoskust, arweteaduse algõpetust ja mõningaid muid elementaarseid teadmisi.

Sõjakooli, iseäranis erilisse, astumiseks on haridusnõudmised juba suuremad, kuid ei wasta kaugelki endise aja nõudmistele.

M.

(Järgneb).

## Mõtted ratsawäe üle.

Kindral de Lacroix — „Le Temps“ № 22121; 1922. a.

Ei oleks kasuta kirjutada ratsawäe tähtsusest sõja ajal, sest on tarwis awalikku arwamist selles asjas walgustada. On püütud arwata, et ratsawägi minewiku sõjariist on, et wähemalt tema tege-wuswäli nüüdisaja sõjas hulga wähemaks on jäänud. See ei ole õige. Kuigi ratsawäe osa-wõtmine lahingust on muutunud uute tuktilliste wõtete ja uute abinõude tarwitamise pärast, jääb ta siiski endiseks, mis puutub tema ülesandesse. Katsun seda näidata. Marshal Pétain'i märgu-kirjas 3. augustist 1919 sõdurite õpetamise kohta

ratsawäes leian juhtnõõre, mis mulle juhiks on. Nad on sõja kogemuste wili.

Wõimalus ruttu ja igasugustel maastikkudel tulewahendeid juhtida ühenduses suure manöö-werdamise painduwusega, see on ratsawäe eri-line omadus. Tema organisatsioon annab temale selle wõime, ilma et ta teda raskepäraseks teeks, sest ta oskab alles hoida oma sõjariista kiirust ja liikuwust, mis on tema põhjapanewad omadused, ja mida mingisugusel teisel wäeliigil sarnasel mõõdul ei ole. Tulewõime maksimum on

saawutetud, nagu jalgwäeski, automaatsõjariistade tarwitamise läbi. Suurtel ratsawäe üksustel on tugew suurtükiwägi. Neist andmetest järgneb, et ratsawäe taktika peab põhjenema liikuwuses ja tulewõimes. Rohkem kui iialgi enne tuleb alles hoida tugewuse, energia, julguse ja kohusetunde kallid omadused, traditsionaalsed sõjawäele. Need omadused lubawad ratsawäel sõja ajal kõige ootamatutele juhtumistele wastu astuda ja teiste wäeliikide jaoks lõpmata kaadrite tagawara moodustada, kes alati ja igalpool wäljapaistwalt on tegutsenud. Niisugused on üleüldistes joontes põhimõtted, mis ratsawäe õpetamises peawad walitsemata. Marshal Pétain tähendab edasi ratsawäe tarwitamise pääle enne lahingut, lahingu ajal wastupanu ja pääletungi orgaanina ja pääle lahingut.

Tuli on saanud ratsawäe lahingu päämiseks ja otsustawaks argumendiks. Wanasti otsiti tagajärge ainult eskadronide kokkupõrkes, awangardi ettewõtetes ja manöwüris, mida maastiku tingimiste järele tehti ja mida wäeosa ülem oma silmanägemise ja taktilise oskuse järele juhtis. Praegu on jõud tules. Ratsawäe teenistuses on alati sõjawäe tähtsamad omadused — kergus ja kiirus, mis üllatust, edu tähtsatat tagurit, wõimaldawad.

Kuigi ratsawägi kallaletungi sõjariistaks on jäänud, saab ta ka wastupanu sõjariistaks tule läbi, mis temale wõimaldab maad oma all hoida. Selle tõttu on tema ülesanne lahingus laienenud, suurenenud.

Waatame nüüd, kuidas tulewõime läbi kõwendatud ratsawägi oma mitmesuguseid ülesandeid suudab täita.

Enne lahingut on ratsawägi maakuulamise, luuramise, julgeoleku orgaaniks. Luuramine mängib osa ainult liikumissõjas ehk kui wastase rinde katkemise tõttu mõned suunad on awanenud. Ratsawägi loob ja hoiab kontakti; ta kasutab oma ratsanikkude kiirust; tema tuli lubab temal oma abinõusid kõwendada ja wahetewahel waenlase kinnipidamiseks ning oma wägede katteks sammusid astuda, mille tagajärjel wäejuhatuse aega ning ruumi wõidab. Niisuguseid kinnipidamise ülesandeid ei suuda lendur täita; lennumasin on kalliwäärtusline luuramisriist; ta lendab üle, ta näeb, ta pommitab, kuid ta ei pea kedagi kinni; temal on mitmed wõimalused, mis ratsawäel puuduwad, tema täiendab ratsawäge; kuid tema ei täida mitte ratsawäe aset.

Ratsawägi on ka ligidase julgeoleku orgaaniks: ta informeerib wäejuhatust teatud maaribas. Ta on tagatiseks üllatuste wastu. Oma tulega

wõib ta wastu panna, wõib, järelikult, kaitsta oma tegewusega ja mitte ainult hoiatamisega nagu enne, kus ta waenlasest teadustas, kuid oma jalgwäge ei katnud.

Lahingus wastupanu orgaanina wõib ratsawägi waenlase edasiliikumist ajutiselt kinni pidada, pragu kinni kaita, eelkatet moodustada, et wäejuhatusele reserwide ümberpaigutamist wõimaldada. Ta on iseenest üleüldine reserw, kes oma tule sinna juhib, kus see tarwilik; ja seda teeb ta wõrdlemisi lühikese aja jooksul. Ta wõib tegewusse astuda ükskõik missugusel silmapilgul wõi missugusel kohal, sest liikumisel on temal alati walmis ja käepärast wõitluse abinõud. See on üks tema paremustest.

Pääletungi orgaanina wõib ta ühel tiival waenlase teedele minna ja igal pool tagajärje kindlustamiseks juhust kasutada.

Lõpuks, pääle lahingut, on ta wõidu kindlustamisel wõi tagasilöödud jalgwäge katmisel tähtsamaks abinõuks.

Sellest lühikesest ülewaatest on näha, misuguseid ülesandeid ratsawägi wõib täita.

Ratsawäe tegewuse aluseks on tema wõitlusihä, tema iseteadwus, tema liikuwus. Kuid moodsas lahingus on weel teine päätegur, see on tuli. Nimelt tugewama tulega peab ratsawägi lahingus wahete astuma. Selle tugewa tule saawutamise wahenditeks on ratsawäel: püss, kuulipilduja, suurtükk, tänk ja weoauto, mis temale laskemoona weab. Temale antud sõjariistad saawad temale wäärtuslisteks abilisteks. Liikuwuse läbi, mis ta nendele sõjariistadele annab, suurendab ta nende wõimet.

Kõigi wõitluswahendite tihe kombinatsioon loob ratsawäe jõu. Sõjalise ettewõtte igal järgul on ratsawäel oma osa; kuid see osa, misugune ta ka oleks, alistub tegewuse ühtluse põhimõttele. Lahingus on ratsawägi ühenduses teiste wäeliikidega; wäljaspool lahingut peab ta alati rehkendada wõima toetusega jalgwäge, suurtükiwäge, tänkide, lennumasinat jne. poolt. Tema ülesannetest jääb kõige tähtsamaks wõidu ära kasutamine, just selle wiimase tegewuse läbi lahingus saawutetakse waenlase jõudude täielik lagunemine. See on wõidu lõpupunkti. Ratsawägi pidi rahul olema ohwriga, mis temale pääle pandi uue wäekorralduse läbi, sest need ohwrid olid tarwilikud sõja kogemuste järele. Ratsawägi jääb siiski oma jõududega, mis temale jäetud ja mis teda wastupanu tegewuseks kõlblikuks teewad, elawaks sõjawäeks ja truuks oma wanadele traditsioonidele. Ta on alati walmis sellest uut tunnistust andma.

## Weel meriwäelaste õpetamisest.

(Wastuseks Ambassadorile. W. „Sõdur“ № 5, 1922.)

Elu on alati raskem, kui meie seda endile teooria põhimõtte järele ette kujutame. Iseäranis tuleb seda meriwäelaste õpetamisel silmas pidada, et mitte talitada niisuguse elawa teguri juures kitsarinnaliselt.

Ambassador omas kirjatükis ei paku meile midagi uut. Tema kawa on suuremalt jaolt endisest Wene Mereseadustikust wõetud ja wastawalt endise suure Wenemaa oludele.

Ei wõi meil alati talitada suurriigi maasstaabis ja selle rikkalikkude wõimaluste kohaselt, sest meil ei annaks see ehk objektiivseid tagajärgi, wahest wõikski eelarwet weel suurendada, sel oleks aga ainult siis mõtet, kui seega tuntawaid tagajärgi saawutetaks.

Olen toodud arwudega täitsa päri, aga need ei suuda ju iseenesest midagi anda. Meil meriwäes on palju tegureid, mida tuleb arwesse wõtta. Ambassadori kawa järgi astuksid noored meriwäelased teenistusse 1. weebruaril; 1-sest märtsist kuni 1-se augustini oleksid koolis. See on üle poole kõige paremast nawigatsiooni ajast. Kaheaastase teenistuse juures on see mõõduandew. Päälegi, kellega asendetakse laewadel koolis wiibiwad meriwäelased nawigatsiooni ajal? Järelikult tuleks jällegi meriwäelaste üldmäära märksa tõsta, mis aga raskusi ei sünnitaks, sest meriwäe reserw on nii kui nii mitu korda suurem sõja aja wadjadusest.

Wastawalt Ambassadori kawale ja endisele Wene seadustikule tuleb üleajateenijaid 7—8 kuud õpetada. Ambassador teeb weel tingimiseks 3—5 aastase teenistuse kohustuse. Kas Ambassadorile siis tõesti teadmata on meie walus koht üleajateenijate suhtes, nimelt tähtajaliste lepingute tegemine üleajateenijatega? Kas leidub neid, kes rohkem kui üheks aastaks walmis on lepingut tegema? Nii kaua, kui üleajateenijate palga küsimus ei ole parandatud, ei suudeta siin midagi ära teha. Päälegi wõiksime niiwiisi jääda warsti ilma alamohwitserideta.

Meie peame teisi teid ja abinõusid otsima selle küsimuse lahendamiseks, mis soodsamad oleksid meie oludele ja ühtlasi ka omapärased. On päewaselge, et on tingimata tarwilik uut kaadrit soetada. Ei wõi loota ainult endiste weneaegsete eriteadlaste pääle.

Tegelik elu on näidanud, et eriteadlaste ette-walmistamine laewadel eriteadlaste ohwitseride juhatusel üksi loodetawaid tagajärgi ei anna. Selle wastu on käesolewal talwel ärapeetud kursused paremaid tagajärgi saawutanud. Jääb ainult soowida, et nendest rohkem osa wõetaks ja nende arenemise käiku kindlustetaks. Pääle selle tuleks lektoritele ja instruktoritele lisatasu maksta, sest wiimased on kohustatud neid ülesandeid ühes oma otsekoheste kohustega täitma.

Siinjuures ei püüa ma uusi põhimõtteid üles seada. Pean seda üleliigseks, seda enam, et meriwäelaste teenistuskäigu seadustik meil praegu wäljatõotamisel on. Jääks ainult soowida, et see määrustik meie oludele täitsa wastaw saaks ja meie noore laewastiku arenemise käiku kindlustaks.

Kursuste aeg ei peaks mitte nawigatsiooni ajal olema, waid talwel, et lühikese teenistuse kestes wõimalik oleks rohkem merepraktikat omandada.

Isiklikult waatan wäga optimistlikult käesolewa küsimuse pääle. Teede otsimiseks wäljaspoolt ei leia ma mingit alust. Wõetagu näiteks käesolewa aja noorte meriwäelaste algharidus, mis 2—4 kl. juures annab 15% masiniste, mootoriste, lukuseppi jne. ja 75% elukutselisi merimehi. See määr näitab juba, et meie Wene oludest kaugelt kõrgemal seisame ja et meil mingisuguste kalliste erikoolide järgi olulist wadjadust ei ole. Asudes intensiivselt tööle, wõime kahe aastaga julgesti eriteadlasi ette walmistada.

G. L.

### Kirjawastused.

E. M. — Tartus. 1) Tuleb wastutust kanda kui mitte seaduses ettenähtud wormi kandjal.

2) Wõib saada wabastatud ilma lisaaja teenimata, kui sõjakoolis olnud vähem kui 1/2 aastat. Kui sõjakooli-olnud üle poole aasta, siis iga sõjakooli aasta eest 1 1/2 aastat, seejuures 1 1/2 aastat ka siis, kui sõjakoolis terwet aastat teenitud ei ole. Seda teenistust ei loeta üles aja teenimiseks.

Felix Joh. Walk. Kirjutus ei lähe. Käsitate paratamatut küsimust. Kas määrata demobilisatsioonile kaks tähtaega? Ka siis wõib osutada sõjawäelasi, kellel teisestki tähtajast üks päew puudu jääb.

Wastutaw toimetaja: Kindralstaabi polkownik N. Reek.  
Wäljaandja: Kindralstaabi Walitsus.